



บทที่ 4

สภาพทั่วไปของตำบลไทรหลักทอง

ในบทนี้ผู้วิจัยประสงค์จะ เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับตำบลไทรหลักทองทุกด้าน เช่นสภาพทางภูมิศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งได้อาศัยหลักฐานจากข้อมูลการสำรวจของพัฒนาการตำบลไทรหลักทอง และการสำรวจของผู้วิจัยประกอบไปพร้อมกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ลักษณะและรูปแบบของการถ่ายทอดเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ ซึ่งเป็นมรดกสืบทอดต่อกันมาในครั้งอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันและจะนำเสนอรายละเอียดในบทต่อไป

สภาพทางภูมิศาสตร์

ตำบลไทรหลักทอง เป็นตำบลหนึ่งในเขตอำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี ระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 6 กิโลเมตร โดยทางหลวงสายสุขประยูร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลหัวถนนและตำบลหนองเหียง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลวัดโบสถ์และตำบลหน้าพระธาตุ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เขตเทศบาลและตำบลบ้านช้าง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลวัดหลวง

มีเนื้อที่ทั้งหมด 12,527 ไร่ จำแนกการใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

ตารางที่ 6 จำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินของตำบล

การใช้ประโยชน์	จำนวน (ไร่)	คิดเป็นร้อยละ
อยู่อาศัย	1,504	12
เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์	10,648	85
วัด - โรงเรียน	375	3
รวม	12,527	100

ที่มา: เอกสารของพัฒนาการตำบลไทรหลักทอง

เนื้อที่เพาะปลูกส่วนใหญ่ร้อยละ 40 อาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว ร้อยละ 60 อาศัยน้ำที่ได้จากลำคลองธรรมชาติจำนวน 2 สาย ที่ดินที่สวนครัว คิดเป็นร้อยละ 3.8 และเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 2.6

การปกครอง

ตำบลไทรหลักทอง แบ่งเขตการปกครองเป็น 11 หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 7 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่	รายชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน
1	บ้านไรรายชี	30
2	บ้านไทรหลักทอง	35
3	บ้านนา	19
4	บ้านสวนตาล	49
5	บ้านโนน	26
6	บ้านคลองหลวง	47
7	บ้านนากลาง	41
8	บ้านหนองเถร	27
9	บ้านไต้	66
10	บ้านเหนือ	26
11	บ้านคลองแม่	25
รวม	11 หมู่บ้าน	รวม 411 ครัวเรือน

ที่มา: แบบประมวลผลข้อมูลระดับหมู่บ้าน, 2524 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่ จะตั้งบ้านเรือนเรียงรายเป็นแนวยาวขนานไปกับลำคลองธรรมชาติทั้ง 2 สาย (ดูแผนภาพประกอบ) และขนานไปกับถนนเข้าหมู่บ้าน มีบ้านเรือนตั้งอยู่ 387 หลังคาเรือน มีจำนวนครัวเรือน 411 ครัวเรือน เขตหมู่ 3 และหมู่ 7 จะอยู่ห่างจาก

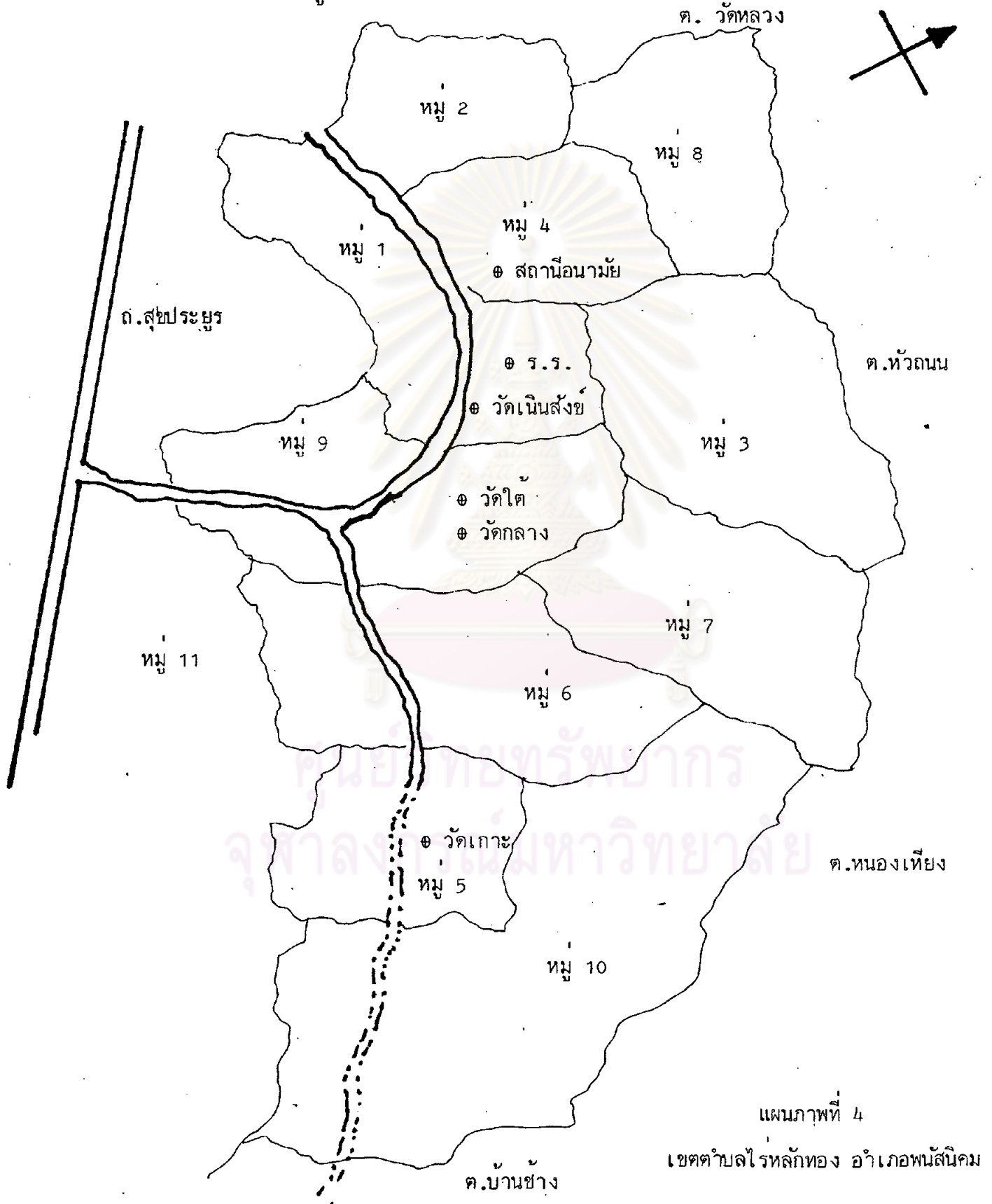
หมู่บ้านอื่น ๆ ออกไปอีก มีทุ่งนาถิ่น ระยะเวลาเดินทางจากหมู่ 5, หมู่ 6 และหมู่ 10 ประมาณ 2 และ 3 กิโลเมตร ตามลำดับ บ้านเรือนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ใกล้ ๆ กันเป็นกลุ่ม ๆ มีระยะห่าง และอาณาบริเวณบ้านพอสมควร ไม่มีรั้วกัน มีเพียง 3 - 4 หลังเท่านั้นที่มีรั้วกันแน่นอน มักเป็นบ้านที่ตั้งแยกออกไปห่าง ๆ ใกล้เคียง ๆ สำหรับบ้านเรือนในเขตหมู่ 3 และ หมู่ 7 จะตั้งบ้านเรือน ใกล้เคียง ๆ กันเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 - 4 หลังคาเรือน กลุ่มอื่น ๆ จะกระจัดกระจายห่าง ๆ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่นาของตนเอง สภาพบ้านเรือนทั้งหมดเป็นบ้านไม้ ใต้ถุนสูง ใต้ถุนบ้านมักใช้เป็นที่พักเก็บข้าว เครื่องมือ อุปกรณ์การทำนา เก็บไม้ไผ่และข้าวของอื่น ๆ ใช้นั่งทำจักสานหรือพักผ่อนตอนกลางวัน เมื่อถึงหนาน้ำ น้ำจะท่วมสูงถึงใต้ถุนบ้าน ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - เดือนมกราคม ทุก ๆ ปี มีข้อสังเกตในการสำรวจคือ ภายในอาคารบ้านเรือนแต่ละหลังส่วนใหญ่จะรักษาความสะอาดได้ดีมาก ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยที่มีชื่อเสียงของคนอำเภอน้ำขุ่น

อนึ่ง ตำบลไร่หลักทองมีสภาพการปกครองเช่นเดียวกับตำบลอื่น ๆ ทั่วไป คือมีกำนันตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งชาวบ้านเลือกตั้งขึ้น และมีคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย ฝ่ายปกครอง เศรษฐกิจ, เกษตร, อนามัย, เยาวชน, ช่าง, การศึกษา, ป้องกัน-ปราบปราม ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำและประสานงานพัฒนาระหว่างอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ปัจจุบันกำนันตำบลไร่หลักทองอยู่ในเขตหมู่ 2 และผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านที่มีการจักสานจำนวน 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 3, หมู่ 7, หมู่ 5, หมู่ 6, หมู่ 10, หมู่ 9 และหมู่ 4 มักจะมีบทบาทและมีส่วนช่วยสนับสนุนอาชีพการจักสานของชาวบ้านให้มีการพัฒนาและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในตอนต่อไป

ตามความเห็นของกำนันตำบลและผู้ใหญ่บ้านเกือบทุกคน ตลอดจนพัฒนากรตำบลไร่หลักทอง มีความเห็นพ้องต้องกันว่า เขตตำบลไร่หลักทองไม่มีปัญหาในด้านการปกครอง มีความสงบเรียบร้อยดี อีกทั้งยังไม่เคยเกิดเหตุคดีอุกฉกรรจ์ และไม่มีชาวบ้านคนใดในละแวกตำบลนี้เคยติดคุกเลย ทั้งนี้เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มีนิสัยใจคอและความประพฤติดี รักสงบ จิตใจเยือกเย็นขยันขันแข็ง ไม่ค่อยมีเวลาว่างมากนัก โดยเฉพาะเมื่อว่างจากฤดูกาลทำนาก็จะประกอบอาชีพจักสานกันทุกครัวเรือนในเขตหมู่บ้านที่มีการจักสานจำนวน 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 3, หมู่ 7, หมู่ 6, หมู่ 5, หมู่ 9, หมู่ 10 และหมู่ 4 เป็นอาชีพที่ทำรายได้ดีให้แก่ครอบครัว

โดยปกติทั่วไป คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน มักจะมาประชุมร่วมกันทุก ๆ เดือน ๆ ละครั้ง ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการ อาทิเช่น พัฒนาการตำบล เกษตรตำบล ฯลฯ โดยใช้

สถานที่ประชุม ณ โรงอาหาร โรงเรียนวัดเนินสังข์ หมู่ 9 ผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้น ที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนนับเป็นที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่ง



การคมนาคม

จากถนนสายใหญ่สู่ประตูซึ่งเป็นถนนลาดยาง จะมีถนนลูกรังแยกเข้าเขตตำบลไทรหลักทอง ถึงเขตหมู่ 9 ก่อน เป็นระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร ภายในเขตตำบลนี้ มีถนนลูกรังติดต่อกันได้ 8 หมู่บ้าน ความยาวรวม 12 กิโลเมตร อีก 3 หมู่บ้าน ติดต่อกันได้โดยใช้ถนนดินและทางเดินเท้า ถนนดินมีความยาวประมาณ 2.5 กิโลเมตร มีสะพานเชื่อม 10 แห่ง พาหนะส่วนใหญ่ที่ใช้กันได้แก่ จักรยานสองล้อและจักรยานยนต์และพาหนะอื่น ๆ ดังนี้

ตารางที่ 8 ปริมาณของยานพาหนะในตำบล

ประเภทของยานพาหนะ	จำนวน (คัน)
รถจักรยานยนต์	30
รถจักรยานสองล้อ	190
รถบรรทุกขนาดใหญ่	3
รถบรรทุกเล็ก	4
รถโดยสารเล็ก	8
รถแทรกเตอร์	2

ที่มา: เอกสารของพัฒนากรตำบลไทรหลักทอง

การเดินทางจากหมู่บ้านในเขตตำบลไทรหลักทองไปยังอำเภอพนัสนิคมมีรถโดยสารเล็กจากหมู่บ้านวันละ 6 เที่ยว เวลา 6.00 น. และ 17.00 น. เพื่อส่งและรับชาวบ้านเข้าติดต่อกับตลาดอำเภอพนัสนิคม โดยเฉพาะเที่ยววันศุกร์ของทุก ๆ อาทิตย์ จะเพิ่มเที่ยวรับ-ส่งอีกจำนวน 1 เที่ยว เพื่อรับส่งชาวบ้าน นำเครื่องจักรสานไปขายยังตลาดอำเภอพนัสนิคม และซื้อไม้ไผ่กลับเข้าหมู่บ้านของตน ค่าโดยสารรถสองแถวขนาดเล็กคนละ 4 บาท นอกจากนี้ยังสามารถว่าจ้างรถโดยสารขนาดเล็กเป็นพิเศษในตลาดอำเภอพนัสนิคม เข้าในเขตตำบลไทรหลักทองได้อีกด้วย แต่ค่าโดยสารจะแพงมากกว่าปกติ

ประวัติความเป็นมา

ในด้านประวัติความเป็นมาของตำบลไทรหลักทองนี้ จะมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับประวัติ

ความเป็นมาของอำเภอพนสนิมคม *ซึ่งได้ระบุว่าในสมัยรัชกาลที่ 3 มีชาวลาวอพยพมาจากเวียงจันทน์ และชาวอีสานส่วนหนึ่งจากจังหวัดนครพนม ในสมัยเมื่อเกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ขึ้น และพากันมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร และได้มาตั้งบ้านเรือนถิ่นฐานกระจัดกระจายไปตามตำบลต่าง ๆ ในเขตอำเภอพนสนิมคม ปะปนไปกับชนพื้นเมืองไทยที่มีมาแต่เดิม ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลไทรหลักทอง จึงมีเชื้อสาย 4 อย่างคือ ชาวไทยพื้นเมืองดั้งเดิม ชาวไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ทางภาคอีสาน ชาวไทยเชื้อสายลาว และชาวไทยเชื้อสายจีน

นอกจากนี้ ตามบันทึกประวัติวัดเกาะแก้วคลองหลวง หมู่ 6 จากการให้สัมภาษณ์ของพระอธิการพรพมาศ อธิภทฺโท เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้วคลองหลวง เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2528 จดบันทึกโดยนางสาวเพลินพิศ ศรีดี วิทยากรผู้สอนจักสานไม้ไผ่ กองอุตสาหกรรมในครอบครัว ซึ่งเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตหมู่ 6 คลองหลวง ตำบลไทรหลักทอง และมีความคุ้นเคยกับเจ้าอาวาสวัดฯ เป็นอย่างดี ระบุว่า คนที่อยู่แถบลุ่มน้ำคลองหลวง ซึ่งไหลผ่านในเขตตำบลไทรหลักทองหลายหมู่บ้าน (ดูแผนที่ประกอบ) โดยเฉพาะ เขตหมู่ 6 ซึ่งเรียกว่า "บ้านคลองหลวง" เป็นกลุ่มชนที่อพยพมาจากลุ่มแม่น้ำโขง ตรงที่เรียกว่า "เมืองปากห้วยหลวง" ซึ่งเป็นหัวเมืองสำคัญของเวียงจันทน์ ตามพงศาวดารลาวได้กล่าวไว้ว่า อุปราชหรือราชโอรสของเจ้านครเวียงจันทน์ มาปกครองเมืองปากห้วยหลวง แสดงให้เห็นว่า เมืองปากห้วยหลวงนี้มีความสำคัญต่อนครเวียงจันทน์อย่างมาก ในปัจจุบันนี้ เมืองปากห้วยหลวง คืออำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงพอดี และชื่อตำบล หมู่บ้านต่าง ๆ ในอำเภอโพนพิสัย จะมีคำว่าหลวงอยู่หลายแห่ง เช่น ตำบลหนองหลวง ตำบลวัดหลวง ตำบลทุ่งหลวง เป็นต้น คนที่อพยพมาจากเมืองปากห้วยหลวงนั้น เริ่มเข้ามาในปี พ.ศ. 2370 - 2371 โดยมีสาเหตุมาจากเจ้าอนุวงศ์ แห่งนครเวียงจันทน์เป็นกบฏ เพื่อจะแยกนครเวียงจันทน์ และหัวเมืองลุ่มแม่น้ำโขงขึ้นเป็นรัฐอิสระ รัชกาลที่ 3 จึงส่งกองทัพไปปราบยั้งนครเวียงจันทน์ เมื่อมีชัยชนะแล้วจึงกวาดต้อนเอาผู้คนในนครเวียงจันทน์และหัวเมืองขึ้นต่อนครเวียงจันทน์มาไว้ที่ภาคกลาง และผู้คนในเมืองปากห้วยหลวงก็ถูกกวาดต้อนลงมาด้วย และจัดให้ผู้คนที่ย้ายมานั้นไปอยู่ในรกร้างว่างเปล่า ซึ่งในสมัยนั้นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า มีอยู่ 2 ประเภทคือ เป็นที่ว่างเปล่า มีต้นไม้ขึ้นทั่วไป กับเป็นที่ทุ่งหญ้านานาชนิดอย่างหนึ่ง เช่น หญ้าแฝก เป็นต้น ปรากฏว่าคนปากเมืองห้วยหลวงได้เข้ามาจับจองพื้นที่อันเป็นทุ่งหญ้า โดยมีลำน้ำไหลผ่านเหมาะแก่การทำนา และลำน้ำนี้แต่เดิมจะเรียกอย่างไรก็ไม่ปรากฏ

เมื่อคนเหล่านั้นเริ่มถางพงหญ้าเพื่อทำนารวมกันอยู่เป็นหมู่แล้ว ก็เรียกขานกันว่า "บ้านห้วยหลวง" แต่ที่เรียกว่าบ้านคลองหลวงนี้ มาเรียกกันภายหลัง ตามอิทธิพลภาษาทางภาคกลาง และลำน้ำนั้นก็เรียกตามชื่อหมู่บ้านว่า "คลองหลวง" มีข้อสังเกตคือ หมู่บ้านอันที่อยู่ในลุ่มน้ำคลองหลวงเดียวกันและบริเวณใกล้เคียงกัน แต่เป็นเชื้อสายจีนก๊กใด หรือจะมาจากถิ่นอื่นทางจังหวัดฉะเชิงเทรา ก๊กใด ไม่เรียกว่า บ้านคลองหลวง จะเรียกชื่อว่าเป็นบ้านคลองหลวงก็เฉพาะแต่กลุ่มที่อพยพมาจากลุ่มแม่น้ำโขงเท่านั้น เมื่อตั้งบ้านเรือนกันเป็นกลุ่มแล้ว ในระยะแรกยังไม่ได้ตั้งเมืองพนัสนิคม เมื่อหมู่บ้านคลองหลวง มีราษฎรรวมกลุ่มอยู่รวมกันมากขึ้น จึงเริ่มสร้างวัดเกาะแก้วคลองหลวงขึ้นเป็นที่พึ่งทางใจ และต่อมาบุคคลผู้มีเชื้อสายซึ่งอยู่ทางภาคกลางของไทยแต่เดิม เข้ามายู่อุปะปนรวมกัน ผูกพยอมมาจากลุ่มแม่น้ำโขงโดยเข้ามาทำมาหากินบ้าง แต่งงานรวมกันบ้าง จนกลายเป็นชนกลุ่มเดียวกัน

ในระยะต่อมา สันนิษฐานว่า มีชาวจีนมาอยู่ด้วย ดังหลักฐานปรากฏคือ มีระฆังลูกใหญ่ ซึ่งมีข้อความระบุไว้ว่า จีนคล้ายแม่สั้น สร้างไว้ในพุทธศาสนา เมื่อพุทธศักราช 2423 อยู่ภายในวัดเกาะแก้วคลองหลวง อนึ่ง วัดเกาะแก้วคลองหลวงนี้ สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. 2400 เศษ เข้าใจว่าคงจะเป็นวัดที่มีความสำคัญ จึงมีผู้สร้างระฆังโบราณลูกใหญ่วายวัดได้

ข้อมูลทางประชากร

ตำบลไร่หลักทอง มีประชากรทั้งหมด 2,792 คน เป็นชาย 1,389 คน หญิง 1,403 คน จำนวนครัวเรือนที่มีอยู่จริง 411 ครัวเรือน ดังนี้

ตารางที่ 9 จำนวนประชากรจำแนกตามหมู่บ้านในเขตตำบลไร่หลักทอง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร		รวม (คน)
		ชาย (คน)	หญิง (คน)	
1	บ้านไร่ยายชี	97	108	205
2	บ้านไร่หลักทอง	199	197	396
3	บ้านนา	48	69	117
4	บ้านสวนตาล	136	144	280
5	บ้านโน	68	98	166
6	บ้านคลองหลวง	148	199	267

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร		รวม (คน)
		ชาย (คน)	หญิง (คน)	
7	บ้านนากลาง	148	119	267
8	บ้านหนองเถร	85	85	170
9	บ้านไต่	263	245	508
10	บ้านเหนือ	112	114	226
11	บ้านคลองแยง	80	85	165

ที่มา: แบบประมวลผลข้อมูลสำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน, 2524 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 10 จำนวนประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	จำนวน	ร้อยละ
0 - 1 ปี	65	0.03
1 - 4 ปี	272	12.69
5 - 9 ปี	321	14.99
10 - 14 ปี	272	12.69
15 - 24 ปี	428	19.98
25 - 44 ปี	493	23.92
45 - 59 ปี	213	9.95
60 ปีขึ้นไป	78	3.65

ที่มา: ข้อมูลจากคุณฉวี ลักษณะาศัย เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข 4 สำนักงานอนามัยตำบล
ไทรหลักทอง หมู่ 4 สำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2526

จะสังเกตได้ว่า ข้อมูลประชากรในตารางที่ 8 และตารางที่ 9 มีจำนวนไม่เท่ากัน เพราะเป็นข้อมูลที่มาจากแหล่งสำรวจ 2 แหล่ง และปีการสำรวจแตกต่างกัน ทำให้จำนวนประชากรคลาดเคลื่อนไปบ้างเล็กน้อย

สภาพทางเศรษฐกิจและการอาชีพ

อาชีพหลักของชาวตำบลไรหลักทอง ได้แก่การทำนา ทำไร่ คิดเป็นเนื้อที่เพาะปลูก ร้อยละ 85 ของเนื้อที่เพาะปลูก ร้อยละ 85 ของเนื้อที่ทั้งหมด เกษตรตำบลไรหลักทองจำนวน 237 ราย อาศัยใช้น้ำจากลำคลองธรรมชาติ 2 สาย ในเนื้อที่ 6,384 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 60 ของเนื้อที่เพาะปลูกทั้งหมด และมีจำนวน 157 ราย ใช้น้ำจากน้ำฝนอย่างเดียวสำหรับเนื้อที่ 4,264 ไร่ หรือร้อยละ 40 ของเนื้อที่เพาะปลูกตามความเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ในช่วงฤดูฝนทุกหมู่บ้านเห็นว่า มีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหลือเฟือ ยกเว้นในช่วง ฤดูแล้งบางหมู่บ้านมีน้ำใช้พอเพียงประมาณ 4 หมู่บ้าน ส่วนอีก 7 หมู่บ้านที่เหลือเห็นว่า มีน้ำไม่พอใช้ บางครั้งขาดแคลนน้ำอย่างมาก โดยเฉพาะหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากลำคลองลึกเข้าไป

ตารางที่ 11 จำนวนครัวเรือนที่ปลูกข้าวเจ้า และเนื้อที่เพาะปลูกที่ใช้จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	เนื้อที่ (ไร่)
1	บ้านไร่ยายชี	16	1,200
2	บ้านไรหลักทอง	20	800
3	บ้านนา	19	840
4	บ้านสวนตาล	35	975
5	บ้านโน	18	150
6	บ้านคลองหลวง	20	569
7	บ้านนากลาง	37	953
8	บ้านหนองเถร	20	654
9	บ้านไค	28	516
10	บ้านเหนือ	25	280
11	บ้านคลองแวง	25	1,400

ที่มา: แบบประมวลผลข้อมูล สํารวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน, 2524 สำนักงานสถิติแห่งชาติ



อนึ่ง การปลูกข้าวเจ้าหลังฤดูเก็บเกี่ยว หรือทำนาครั้งที่ 2 นั้น ในเขตหมู่ 6 มีการทำจำนวน 5 ครัวเรือน ในเนื้อที่ 19 ไร่ ส่วนหมู่ 10 มีการปลูกข้าวทำนาครั้งที่ 2 จำนวน 1 ครัวเรือน ในเนื้อที่ 7 ไร่ และหมู่ 11 มีจำนวน 4 ครัวเรือน ในเนื้อที่ 25 ไร่ รวมมีการทำนา 2 ครั้ง จำนวน 10 ครัวเรือน คิดเป็นเนื้อที่รวม 51 ไร่ นอกจากนั้นในเขตหมู่ 2 มีการปลูกพืชไร่ข้าวโพดหลังฤดูเก็บเกี่ยวจำนวน 15 ครัวเรือน ในเนื้อที่ 10 ไร่

นอกเหนือจากการปลูกข้าวเจ้าแล้ว ตำบลไร่หลักทองยังมีการปลูกมะพร้าวคิดเป็นร้อยละ 64.65 ทำสวนครัว ปลูกผักต่าง ๆ ร้อยละ 10.77 และในเขตหมู่ 6 บ้านคลองหลวง ปลูกไม้ไผ่ตามริมคลองไว้ใช้เองและเพื่อจำหน่ายให้แก่ชาวบ้านละแวกข้างเคียงและหมู่บ้านอื่น ๆ สำหรับทำจักสานและการก่อสร้างใช้งานอื่น ๆ

ในด้านเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อช่วยในการทำนา การใช้เครื่องยนต์ก็มีความมุ่งหมายเพื่อใช้งานอย่างเอนกประสงค์ เช่น เครื่องสูบน้ำสามารถดัดแปลงใช้เป็นเครื่องยนต์สำหรับรถไถเดินตาม ส่วนมากมีไว้ใช้ประจำครอบครัว และยังมีให้ยืมกันและกันได้อีกด้วย นอกจากนั้นยังมีเครื่องพ่นยาและเครื่องสูบน้ำอย่างละ 1 เครื่อง ซึ่งเป็นของกรมพัฒนาชุมชนที่ให้การสนับสนุนแก่กลุ่มเกษตรกร ในการบริการแก่สมาชิกทั่วไป

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนเครื่องมือ เครื่องใช้ทางเกษตรกรรมภายในตำบล

ประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	จำนวน/หน่วย
ควาย	30 ตัว
รถแทรกเตอร์	2 คัน
เครื่องสูบน้ำส่วนตัวของชาวบ้าน	830 เครื่อง
เครื่องสูบน้ำของกลุ่มเกษตรกร	1 เครื่อง
ไถไม้	90 อัน
ไถเหล็ก	40 อัน
เลื่อย	175 ปั่น

ที่มา: เอกสารข้อมูลของพัฒนากรตำบลไร่หลักทอง

ผลผลิตชาวนาปี ในรอบปีที่ผ่านมา 2523 - 2524 ได้ข้าวสูงสุดถึง 70 ถังต่อไร่และต่ำสุด 30 ถังต่อไร่ คิดเฉลี่ยได้ข้าว 50 ถังต่อไร่

มะพร้าว ให้ผลสูงสุด 150 ผลต่อไร่ ต่ำสุด 100 ผลต่อไร่ คิดเฉลี่ยได้ 80 ผลต่อไร่

สวนพืชผักสวนครัว ได้ผลผลิตสูงสุดประมาณ 1,000 กิโลกรัมต่อไร่ ต่ำสุด 25 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเฉลี่ยได้ 60 กิโลกรัมต่อไร่

อนึ่ง ถึงแม้ประชาชนในเขตตำบลไร่หลักทองจะมีเนื้อที่ทำการเพาะปลูกและได้พืชผลสูงพอสมควร แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชนส่วนใหญ่มักเป็นผู้เช่าที่ดินโดยเสียค่าเช่าในลักษณะแบ่งพืชผลผลิตที่ได้ให้แก่นายทุน หรือผู้ให้เช่า คิดเป็นเนื้อที่เพาะปลูกจำนวน 9,487 ไร่ หรือร้อยละ 89.11 ของเนื้อที่เพาะปลูก จากการสอบถามชาวบ้านทั่วไป นายทุนหรือผู้ให้เช่าเหล่านั้นมักเป็นพวกคนไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคมเป็นส่วนมาก ส่วนเนื้อที่ที่ผู้เช่าเป็นของตนเองมีเพียงจำนวน 320 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3 ของเนื้อที่เพาะปลูกเท่านั้น นอกนั้นเป็นที่ดินเพาะปลูกซึ่งต้องเสียค่าเช่าคิดเป็นเนื้อที่ 841 ไร่ หรือร้อยละ 7.89 ของเนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่ที่มีผู้ครอบครองมากที่สุดในเขตตำบลไร่หลักทองมีเพียงจำนวน 150 ไร่ ต่ำสุดจำนวน 100 ตารางวา ดังนั้นมีที่ดินอยู่ในครอบครองโดยเฉลี่ยจำนวน 22.95 ไร่ ต่อครอบครัว และที่ดินที่ใช้ทำการเกษตรโดยเฉลี่ยจำนวน 20 ไร่ต่อครอบครัว

ตารางที่ 13 ลักษณะการถือครองที่ดินในเขตตำบลไร่หลักทอง

ลักษณะการถือครองที่ดิน	จำนวนที่ดินที่ถือครอง (ไร่)			ร้อยละ
	ทำนา (ไร่)	ทำสวน (ไร่)	รวม (ไร่)	
เป็นเจ้าของที่ดินเอง	320	-	320	3
เป็นผู้เช่าที่ดินโดยเสียค่าเช่า	9,487	-	9,487	89.11
ในลักษณะแบ่งพืชผลให้				
เป็นที่ดินที่เสียค่าเช่า	436.8	404.62	841	7.89

ที่มา: เอกสารข้อมูลของพัฒนาการตำบลไร่หลักทอง

การเลี้ยงสัตว์ สัตว์เลี้ยงที่นิยมเลี้ยงมากที่สุดในเขตตำบลไทรหลักทองคือ ไก่ คิดเป็นร้อยละ 21.55 ซึ่งเป็นไก่พื้นเมือง โดยเฉลี่ยแต่ละครอบครัวเลี้ยงไก่ประมาณ 8 ตัว สัตว์เลี้ยงที่แต่ละครอบครัวเลี้ยงกันน้อย แต่มีจำนวนสัตว์มากที่สุดคือ เป็ด มีทั้งหมดประมาณ 10,000 ตัว โดยมีจำนวนครัวเรือนที่เลี้ยงไว้เพียง 8 ครัวเรือนเท่านั้น หรือร้อยละ 1.2 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด นอกจากนี้ ก็มีการเลี้ยงควายเพื่อไว้ใช้งานการเกษตร คิดเป็นจำนวนทั้งหมด 30 ตัว รวม 10 ครัวเรือน ส่วนการเลี้ยงสุกร เพื่อเอาไว้จำหน่าย มีจำนวน 30 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.46 เฉลี่ยครอบครัวหนึ่ง เลี้ยงไว้ประมาณ 6 ตัว

การใช้แรงงาน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แรงงานส่วนใหญ่จึงใช้ในด้านเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 72.12 ของจำนวนประชากรทั้งหมด แยกเป็นแรงงานชาย จำนวน 83.92% หญิง 73.67% แรงงานที่ประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช่การเกษตรร้อยละ 27.88 แรงงานที่ใช้ในการเกษตรส่วนใหญ่เป็นราษฎรที่มีอายุระหว่าง 46 - 55 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.95 และที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ แรงงานที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ลงมา คิดเป็นร้อยละ 4.97

ตารางที่ 14 ลักษณะการประกอบอาชีพของประชากร

ลักษณะการประกอบอาชีพ	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพการเกษตร	825	83.92	722	73.67	1,547	72.12
อาชีพอื่น ๆ	158	16.08	258	26.33	416	27.88
รวม	983	100	980	100	1,963	100

ที่มา : เอกสารข้อมูลของพัฒนาการ

ในฤดูที่ว่างงานจากประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรืออาชีพอื่น ๆ ราษฎรมักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยประกอบอาชีพรอง เป็นอุตสาหกรรมในครอบครัว คือ "การจักสาน" หมู่บ้านที่มีการทำจักสานทั่วไป คือ หมู่ 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, และ 11 คิดเป็นจำนวนทั้งหมดประมาณ 221 ครัวเรือน หรือ ร้อยละ 49.07 การหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ราษฎร

ทำกันมานานแล้วนับแต่ครั้งบรรพบุรุษสืบทอดต่อ ๆ กันมา โดยในครั้งแรกทำไว้ใช้เองภายในครัวเรือน ต่อมาเมื่อค่านิยมเริ่มซบเซาไปจำหน่าย จึงเกิดเป็นอาชีพทำรายได้ให้แก่ครอบครัวได้ดี สินค้าผลิตภัณฑ์จากसानนี้ประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ ราคาตั้งแต่ชิ้นละ 1.00 บาท ถึง 1,000 กว่าบาท ขึ้นไปก็มี ขึ้นอยู่กับลักษณะ รูปแบบและคุณภาพของผลิตภัณฑ์เป็นสำคัญ ปัจจุบัน พืชนากรได้เข้ามามีบทบาทส่วนร่วมในการรวมกลุ่มราษฎรที่ประกอบอาชีพจักสาน เรียกว่า "กลุ่มอาชีพจักสานตำบลไร่หลักทอง" มีสมาชิกในปัจจุบันเหลือเพียง 17 คน (ข้อมูลปี 2525)

กรณีศึกษาเชื่อและการตลาด

ร้อยละ 84.90 ของครัวเรือนทั้งหมด อาศัยเงินกู้จากแหล่งต่าง ๆ สำหรับแหล่งเงินกู้ที่นิยมมากที่สุดคือ การกู้จากนายทุนที่มีใช้พอคาดคิดเป็นร้อยละ 34.91 โดยยอมเสียดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 25 ด้วยเหตุผลที่ว่า การกู้จากนายทุนนั้นมีความสะดวกรวดเร็ว ซึ่งนายทุนเหล่านั้น คือ เจ้าของที่ดินให้เขานั่นเอง แหล่งเงินกู้ที่นิยมกุน้อยที่สุดได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีเพียงร้อยละ 0.45 ทั้งนี้เพราะ มีเงินทุนใหญ่จำนวนน้อย นอกนั้นเป็นการกู้จากพ่อค้าคนกลาง และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ข้อสังเกต จากลักษณะการกู้เงินของราษฎรในเขตตำบลไร่หลักทอง ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยสูงมากเช่นนั้น ทำให้ราษฎรส่วนใหญ่มีหนี้สินมาก ฐานะค่อนข้างยากจน โดยเฉพาะฤดูเก็บเกี่ยวที่ได้ปริมาณข้าวไม่เพียงพอ หรือราคาข้าวเปลือกตกต่ำ ทำให้ชาวนา เกษตรกรเดือดร้อน บางรายจึงต้องขายไร่นาให้นายทุน และเขานาทำอีกต่อหนึ่ง สาเหตุดังกล่าวทำให้เกษตรกรไม่มีที่ดินเป็นของตนเองส่วนใหญ่

ในด้านการตลาด จำหน่ายผลิตผลทางเกษตร สำหรับพืชหลักคือข้าวเจ้า ส่วนมากจะเก็บไว้กินเองภายในครอบครัว คิดเป็นประมาณครึ่งหนึ่งของผลิตผลที่ผลิตได้ ในจำนวนนี้ที่ใช้หักหนี้ให้เป็นค่าเช่าที่ดินแล้ว โดยผลิตผลทั้งหมดที่ได้ จำนวนร้อยละ 50 ขายให้แก่เจ้าของที่ดิน ส่วนนำไปขายเองในตลาดคิดเป็นร้อยละ 20 และอีกร้อยละ 10 ขายให้แก่พ่อค้าในหมู่บ้าน นอกนั้น ร้อยละ 10 ขายให้แก่พ่อค้าจร

ตารางที่ 15 ลักษณะการจำหน่ายผลิตผลทางเกษตร

ลักษณะการจำหน่ายผลิตผลทางเกษตร	ร้อยละ ของครัวเรือนที่จำหน่าย
นำไปขายที่ตลาดอำเภอพนัสนิคม	20
พ่อค้าจรมาซื้อ	10
ขายให้แกพ่อค้าในหมู่บ้านที่มารับซื้อ	20
ขายให้แก่นายทุนหรือเจ้าของที่ดินให้เช่า	50
รวม	100

ที่มา : ข้อมูลเอกสารของพัฒนากร

คานสารธารณูปโภค

น้ำดื่ม น้ำใช้ของราษฎรส่วนใหญ่ ได้มาจากน้ำในลำคลองธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 64.65 จากสระน้ำสาธารณะร้อยละ 21.55 และบ่อน้ำสาธารณะร้อยละ 8.6 ในฤดูฝนจะมีน้ำใช้อย่างเหลือเฟือเพื่อถึง 80% ช่วงฤดูแล้งจะขาดแคลนน้ำ

การอนามัย สุขาภิบาลและการวางแผนครอบครัว

โรคภัยไข้เจ็บที่ราษฎรเป็นกันมาก ได้แก่ โรคทางเดินอาหาร ซึ่งเป็นทั้งเด็กและผู้ใหญ่ รองลงไปได้แก่ โรคไข้หวัดและปวดหัวตัวร้อนธรรมดา การรักษาพยาบาล ราษฎรนิยมไปรักษาพยาบาลที่สถานอนามัยตำบลโรตักทอง ตั้งอยู่ในเขตหมู่ 4 นอกนั้นไปรักษาที่โรงพยาบาลประจำอำเภอพนัสนิคม และตามแพทย์คลินิกเอกชนต่าง ๆ

ตามบ้านเรือนที่มีส่วนใช้เองในเขตตำบล คิดเป็นร้อยละ 74.35 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งจัดว่าเป็นเขตที่มีการอนามัย สุขาภิบาล ค่อนข้างดี โดยเฉพาะเมื่อผู้วิจัยได้สำรวจส่วนตามบ้านเรือนที่เขาไปสัมภาษณ์ สังเกตได้ว่าราษฎรมีการรักษาความสะอาดส่วนดีมาก

ด้านการวางแผนครอบครัว ราษฎรส่วนใหญ่มีความเข้าใจในการวางแผนครอบครัว ร้อยละ 63.64 จำนวนครัวเรือนที่วางแผนครอบครัว ร้อยละ 70.25 ของครัวเรือนทั้งหมด ส่วนการเรียนรู้วางแผนครอบครัว ราษฎรได้รับความรู้จากการฟังวิทยุและดูโทรทัศน์

องค์กรชุมชนและการบริการภายในชุมชน

ตำบลไทรหลักทองประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ คือ คณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน คณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับตำบลและหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพจักสาน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกลุ่มสตรีอาสา

หน่วยงานราชการที่มีสำนักงานอยู่ในตำบลไทรหลักทองอนามัย นอกนั้นเป็นหน่วยงานที่ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปปฏิบัติงานในตำบล ไทรหลักทอง ได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานกำนัน ตั้งอยู่ในเขตท้องที่หมู่ 2 บ้านไทรหลักทอง ส่วนที่เป็นศูนย์กลางของตำบลตั้งอยู่ในเขตหมู่ 9 บ้านไทร ซึ่งเป็นสถานที่ประชุมสภาตำบล กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรีอาสา คณะกรรมการค่าเช่านา โดยใช้สถานที่ประชุมของโรงเรียนวัดกลางคลองหลวง เป็นสถานที่ดำเนินการ



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย